

GAT

GAZDASÁG ÉS TÁRSADALOM

Schmidt Péter: Minőségi indikátorok szerepe a hazai védőoltási rendszer elmúlt negyedszázados történetében

Limpók Valéria: „Race to the bottom”, avagy eltűnhet-e a társasági adó az Európai Unió államaiban?

Uglyai György: Személyzeti marketing a hazai vállalatok gyakorlatában

Lentner Csaba–Tóth Gergely–Polyák Imre: A bankfúziók gazdaságélénkítőhatása Magyarországon

Kiss Éva: Külföldi tőkeáramlások és az ipar területi struktúrája

Liska Szilárd: Privatizáció, avagy a lehetőségek eladása

Bartus Sándor Tamás: Magyarország gazdasága az adóbevételek tükrében

Karner Cecília: Az egészségügy és a civil szektor kapcsolata empirikus vizsgálat

Józsa Gábor: Hogyan változik az onkológiai kezelések költsége?

Prugberger Tamás: A jog működését behatároló korlátok a globalizált társadalompolitika belső és külsőviszonyai között

Szlávitay Ágnes: A Vajdaság munkaerő-piaci helyzete a nyilvántartási adatok és a magyar fiatalok meglátásai alapján

Almásy Ljudmila: A külföldi tőke Ukrajna bankrendszerében

Tudományosfolyóirat-ajánlás: Polgári Szemle

2005/2

Társadalomtudományi folyóirat

A szerkesztőbizottság elnöke:

Prof. Dr. habil. Gidai Erzsébet DSc
alapító dékán, egyetemi tanár

A szerkesztőbizottság titkára:

Prof. Dr. habil. Schmidt Péter CSc
c. egyetemi tanár, alpolgármester

A szerkesztőbizottság tagjai:

Dr. Dézsy József CSc egyetemi tanár (Bécs),
Prof. Dr. emer. Fehér János DSc egyetemi tanár,
Dr. habil. Lentner Csaba CSc int. ig. egyetemi docens

Megjelenik félévente

GT

A tördelés Takács Eszter munkája.
A nyomtatás 2006 júniusában készült.

Felelős kiadó: Dr. Gidai Erzsébet

Kiadja:

Egészséges Nemzedékért Alapítvány
9024 Győr, Szent Imre u. 26.

mary@gyor-ph.hu
drlentner@ktk.nyme.hu
praxismed@externet.hu

ISSN 0865 7823

Tartalom:

GAZDASÁG.....	7
<i>Schmidt Péter:</i> Minőségi indikátorok szerepe a hazai védőoltási rendszer elmúlt negyedszázados történetében.....	7
<i>Limpók Valéria:</i> „Race to the bottom”, avagy eltűnhet-e a társasági adó az Európai Unió államaiban?	34
<i>Uglyai György:</i> Személyzeti marketing a hazai vállalatok gyakorlatában	49
<i>Lentner Csaba–Tóth Gergely–Polyák Imre:</i> A bankfúziók gazdaságélénkítőhatása Magyarországon.....	64
<i>Kiss Éva:</i> Külföldi tőkeáramlások és az ipar területi struktúrája	78
<i>Liska Szilárd:</i> Privatizáció, avagy a lehetőségek eladása	95
<i>Bartus Sándor Tamás:</i> Magyarország gazdasága az adóbevételek tükrében	111
TÁRSADALOM ÉS POLITIKA	124
<i>Karner Cecília:</i> Az egészségügy és a civil szektor kapcsolata empirikus vizsgálatral	124
<i>Józsa Gábor:</i> Hogyan változik az onkológiai kezelések költsége?	140
<i>Prugberger Tamás:</i> A jog működését behatároló korlátok a globalizált társadalmpolitika belsőés külsőviszonyai között	158
NEMZETKÖZI KITEKINTÉS	179
<i>Szlávitzy Ágnes:</i> A Vajdaság munkaerő-piaci helyzete a nyilvántartási adatok és a magyar fiatalok meglátásai alapján	179
<i>Almásy Ljudmila:</i> A külföldi tőke Ukrajna bankrendszerében	220
<i>Tudományosfolyóirat-ajánlás: Polgári Szemle</i>	<i>227</i>

Bartus Sándor Tamás

Magyarország gazdasága az adóbevételek tükrében

A többpártrendszer magyarországi léte óta eltelt időszak bűnügyi helyzetének legellentmondásosabb jelensége a gazdasági bűnözés, illetve a gazdálkodással összefüggő bűncselekmények alakulása.

A 80-as évek vége alapjaiban változtatta meg a tulajdonviszonyokat, amely változás a viharos gyorsasággal zajló privatizáció folyamatában ment végbe. Ezzel párhuzamosan átalakult a teljes pénzügyi és bankrendszer. A korábbi állami tulajdonon alapuló gazdaság pénzügyi, gazdasági ellenőrző szervei részben megszűntek, vagy átmenetileg működésképtelenné váltak és funkcióik csak évek múltán álltak helyre. Ugyanez volt jellemző a rendőri gazdaságvédelemre is. A gazdasági átalakulást csak igen nagy késéssel követte a gazdasági és pénzügyi jog, az ehhez kapcsolódó intézményrendszerek, tovább a büntetőjog szükséges módosulása. Ilyen körülmények között természetes (bár esetenként méltánytalan), hogy a közvélekedés jelentős eltéréseket vélelmez a társadalmi valóság és a bünfelderítés eredményei között. Nagy a valószínűsége annak, hogy e bűncselekmények körében igen magas latenciával kell számolni, amelynek következményei még több évig hatást gyakorolhatnak a gazdaság működésére és a közéletre is.

A bűnözést felügyelő szervek és feladatuk

A gazdasági bűncselekmények nyomozásához, valamint a nagy horde-rejű korrupciós bűncselekmények sikeres tényfeltárásához speciális szakembergárdára van szükség. Már az ilyen típusú bűnügyek nyomozásának kezdetén fontos, hogy a szakember tisztában legyen azzal, hogy melyek azok az okirati bizonyítékok, amelyeket a bűncselekmény bizonyítása érdekében szükséges lefoglalni. Mikor az okirati bi-

zonyítékok beszerzésre kerültek, ezek értékelése szükséges, valamint az igazságügyi könyvvizsgálóval történő kapcsolatfelvétel. A szakértők részéről is kardinális jelentőségű az, hogy a vizsgáló a szakértő kirendelő határozatban hogyan teszi fel a kérdést, és milyen kérdést tesz fel. A szakértőnek ugyanis csak a kirendelő határozatban feltett kérdésre kell válaszolnia.

A rossz kérdésfeltevés azért is veszélyes, mert sokszor az addig elvégzett munka fulladhat kudarcba. A bizonyítékok helyes értékeléséhez, valamint a szakértőkhöz intézett helyes kérdésfeltevésben nyújt segítséget és alapot a számvitel. Az, hogy ez mennyire lényeges eleme a munkának, és mekkora szakértelmet igényel, bizonyítja az is, hogy a bírói gyakorlatban sokszor aránytalanul enyhe ítéletek születnek a nem maradéktalan feltárás következtében.

A gazdasági bűncselekmények nyomozása sokszor azért is nehéz, mert a bűncselekmények jelentős része kerettényállású, ezért ezek jobb megértéséhez egyéb jogszabályok ismerete szükséges. E nélkül ugyanis nehéz lenne megfogalmazni a gyanúsított részére a gyanúsítás pontos szövegét. A felmentő bírói ítéletek egy jelentős része pont amiatt születik, hogy maga a gyanúsítás szövege sokszor nem egészen pontos, vagy esetleg a bűncselekmény minősítése a hibás, ezért a tárgyalásokon sok kiemelkedően fontos és nagy gazdasági kárt okozó bűncselekmény „megbukik”. E kerettényállások „kitöltésében” segít a pénzügyi jog, az értékpapírjog, a bankjog és az adójog. E tantárgyak megértéséhez pedig a közgazdaságtan tudománya ad segítséget és alapot.

Az ellenőrzést végzők feladata:

- a feketegazdaság aránya fokozatosan és erőteljesen csökkenjen;
- a bűncselekmények hatékonyabb megelőzésével és felderítésével párhuzamosan javuljon az adó és járulékfizetési fegyelem;
- a költségvetési támogatást jogosulatlanul igénylők száma s az okozott károk nagysága csökkenjen;
- a hamis csődjelentések száma és az ezzel okozott károk nagysága csökkenjen, a köztartozások teljesítése és a hitelezőknek történő fizetési fegyelem javuljon;
- a korrupciógyanús esetek száma csökkenjen, és ezzel párhuzamosan a közélet tisztasága javuljon;

- a fiktív és fantomcégek minél magasabb számban kerüljenek kiszűrésre, illetve felderítésre;
- a gazdálkodó szerveknél a számviteli fegyelem javuljon;
- a bűncselekményekkel okozott károk megtérülésének, a polgári jogi igények érvényesítésének feltételei és kármegtérülési mutatói javuljanak;
- az állami költségvetés bevételei növekedjenek.

1. táblázat: Az elkövetett bűncselekmények eredményes felderítése, vizsgálata

Megnevezés	2000	2001	2002	2003	2004
Nemzetk.ell.ter.és tech.for.von.kö.meg.	1	3	1	4	0
Jogosulatlan gazdasági előny megszerzése	47	66	68	55	67
Számviteli fegyelem megsértése	734	985	1 082	655	192
Számvitel rendjének megsértése	0	0	87	264	542
Csődbüntett	748	1156	1 296	1 468	1 791
Hitelező jogtalan előnyben részesítése	11	12	16	13	11
Rossz minőségű termék forgalomba hozatala	42	38	17	55	21
Rossz min. term. forg. Hoz.lehetővé tételével	0	0	0	26	0
Minőség hamis tanúsítása	1	3	2	2	1
Áru hamis megjelölése	232	330	472	308	304
A fogyasztó megtévesztése	1	6	9	7	1
Tartozás fedezetének elvonása	45	32	29	41	27
Hitelezési csalás	36	9	24	23	19
Engedély nélküli külkereskedelmi tevékenység	0	4	0	4	5
Gazd. Társaság vez. tisztességvis. visszaélése	0	4	4	0	0
Az alaptőke vagy törzstőke csorbítása	1	2	2	4	2
Valótlan érték megjelölése	2	3	0	2	1
Jogosulatlan pénzügyi tevékenység	6	1	0	1	1
Jogosulatlan pénzügyi szolg. Tevékenység	24	21	26	71	34
Jogosulatlan biztosítási tevékenység	0	0	1	1	0
Jogosulatlan befektetési szolg. Tevékenység	2	2	1	0	1
Gazdasági adatszolgáltatás elmulasztása	239	209	264	259	261
Bennfentes értékpapír-kereskedelem	1	0	1	2	2
Tőkebefektetési csalás	0	4	0	0	2
Piramis játék szervezése	87	38	228	132	172
Üzleti titok megsértése	6	14	9	13	7
Banktitok megsértése	560	206	4	3	4
Számítástechnikai rendszer és adatok ell.bcs.	183	251	206	484	1 017
Értékpapírtitok megsértése	0	0	0	1	1
Számítástechn. re.véd. bizt.techn. int.kijátszása	0	0	2	246	14

Árdragítás	0	1	1	2	0
Pénzmosás	0	3	0	1	6
Pénzmosás gondatlan vétsége	0	0	0	0	1
Pénzmosással kapcs. Bejel. köt. elmulasztása	0	1	2	1	2
Pénzhamisítás	1 429	677	1 105	760	1 640
Pénzhamisítás elősegítése	0	0	3	1	1
Hamis pénz kiadása	413	258	458	318	599
Bélyeghamisítás	39	62	64	33	78
Devizabűncselekmény	387	282	2	0	0
Adó- és társadalombiztosítási csalás	2 552	3 591	3 932	4 478	3 113
Munkaerőpiaci Alap bev. Bizt. fiz. köt. megsz.	52	82	162	174	191
Tb. Eü. vagy ny.jár. fiz. kötelezettség megszegése	76	81	117	50	48
Visszaélés jövedékkel	0	235	759	289	231
Jövedéki orgazdaság	0	47	623	980	1 457
Jövedékkel visszaélés elősegítése	0	5	57	55	69
Csempészet	1 735	1 731	1 656	1 661	1 353
Vámorgazdaság	459	539	405	152	464
Fedezetlen bankkártya felhasználása	12	12	5	1	0
Visszaélés csekkel	9	10	7	6	0
Váltóhamisítás	1	2	2	0	0
Bankkártya-hamisítás	20	68	17	280	404
Bankkártyával visszaélés	92	0	0	0	1
Bankkártyával visszaélés-bankkártyára nézve	699	1 305	1 005	1 022	522
Készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel visszaélés	0	0	0	676	1 978
Bankkártyával visszaélés-csekkgar. Kártyára	2	21	14	2	0
Kp-helyettesítő fiz. eszk. hamisításának elősegítése	0	0	0	2	3
Az Európai közösségek pü. érdekeinek megsértése	0	0	1	0	0
Gazdasági bűncselekmények összesen	10 986	12 412	14 248	15 088	16 661

Forrás: Rendőrség BM

A táblázat egyértelműen rávilágít a rendvédelmi szervek jelentős szerepére, mivel a bűncselekmények száma fokozatosan emelkedik, melyekkel szemben a szükséges lépéseket folyamatosan meg kell tenni.

A bűnözés okai

A bűnözés elleni hatékony fellépés nélkülözhetetlen előfeltétele a közbiztonság, illetve az azt meghatározó bűnözés alakulásának, hosszabb távú tendenciáinak, továbbá a tudomány mai állása szerint megismerhető okainak és elősegítő körülményeinek kellő mélységű elemzése.

Mindenekelőtt el kell fogadnunk, hogy a bűnözés és a bűnös emberi magatartás a társadalom működésének és az emberi természetnek

szükségképpen következménye, és mint ilyen, az emberiség történetének mindvégig kísérője marad. A bűnözés alakulása nagymértékben attól is függ, hogy az egyes társadalmakat irányító politikai tényezők felismerik-e a bűnözés törvényszerűségeit, és képesek-e ennek megfelelően cselekedni.

A tanulmányban a széles körű gazdasági bűncselekmények köréből fontosnak tartom értékelni az adócsalást elősegítő fiktív ügyletek során a gyakorlatban előforduló legáltalánosabb bűncselekményeket.

Fiktív ügyletek

Az adóalanyok körében rendkívül elterjedt az adóhatóság fiktív bizonylatok felhasználásával történő megtévesztése annak érdekében, hogy ily módon mentesüljenek különböző adókötelezettségeik alól, ill. számukra kedvező módon kerülhessék vagy használhassák ki az adójogi előírásokat.

A fiktív ügyletek lényege abban áll, hogy szereplőik nem kívánnak kézzelfogható eredményre vezető kapcsolatot létesíteni egymással, ezen ügyleteknek nincs valós gazdasági tartalmuk és ezért adójogi szempontból nem vehetők figyelembe.

Mindössze azért kerül sor könyvelési bizonylattal, esetleg azt aláírással szerződéssel történő dokumentálásukra, hogy a meg nem történt gazdasági eseményt valósként feltüntetve alkalmazni lehessen az arra vonatkozó (kedvező) adójogi előírásokat.

Az adóellenőrzések során az egyik leggyakrabban előforduló esetkör, hogy azért nem fogadják el valódinak az adózó által benyújtott bizonylatokat, mert azok „mögött” nem történt valós gazdasági esemény.

A fiktív bizonylatok felhasználásával elkövetett adócsalások vizsgálatánál a büntetőeljárásban alapvető nehézség annak bizonyítása, hogy az eljárást – sokszor évekkel – megelőzően kiállított bizonylatban feltüntetett gazdasági esemény a valóságban nem történt meg.

Hangsúlyozandó, hogy a fiktív bizonylatok felhasználásának az adócsalás szempontjából csak akkor van jelentősége, ha ez a felhasználás valamilyen formában adójogviszonyt érint, egyébként más bűncselekmény valósul meg (pl.: magánokirat-hamisítás, csalás).

A fiktív bizonylatokat a leggyakrabban a bennük feltüntetett gazdasági esemény költségként történő elszámolásával bevétel (jövede-

lem), ezzel együtt a társasági adóalap (személyi jövedelemadó adó alap) és ebből eredően a fizetendő adó mértékének csökkentése céljából szerepeltetik a könyvelésben.

A vállalkozás magas ÁFA fizetési kötelezettségének csökkentési módszereként ismert olyan fiktív bizonylat kiállítása, amelyen a kívánt mértékű előzetesen felszámított ÁFA-t tüntetik fel, majd szerepeltetik a könyvelésben és az ÁFA nyilvántartásba úgy kerül be az adattartalma, mint a vállalkozás által a tárgyidőszakban levonható adó. E módszer alkalmazása a vállalkozások gyakorlatában igen elterjedt.

A bűncselekmény elkövetését elősegíti, hogy ezeket az ún. „költégszámlákat” általában a bennük feltüntetett összeg előre meghatározott százalékaért lehet megvásárolni vagy közvetlenül a kibocsátótól, vagy ún. „*dealereken*¹„ keresztül.

Erre a tevékenységre szabályos „*számlagyártó cégek*²„ alakultak, amelyek a megrendelő kívánsága szerinti gazdasági eseményről és összegről állítanak ki valótlan tartalmú számlákat.

Az adócsaláshoz és az (adóra elkövetett csaláshoz) felhasznált fiktív bizonylatok általában készpénzfizetési számlák. Amennyiben ugyanis átutalásos számlákat alkalmaznának, akkor a pénzügyi teljesítés ellenőrzése során könnyedén kiderülne az ügylet valótlansága.

A fiktív ügyleteknél talán súlyosabb, összetettebb problémaként jelennek meg a fiktív szerződések.

Fiktív szerződések

Más példa az átutalás szimulálására az a büntetőeljárás, amely során a jól szervezett elkövetői kör egy hajléktalan személy nevére alapította kereskedelmi vállalkozását. A cégalapításnál és az egyes szerződések, egyéb bizonylatok aláírásánál az említett hajléktalan minimális anyagi ellenszolgáltatásért (néhány ezer forint) működött közre. Amikor a fiktív számlákban feltüntetett ellenérték banki befizetésére került sor (ez egy-egy alkalommal és rendkívül nagy összegben történt), akkor a hajléktalant felkeresték szokásos tartózkodási helyén, jó minőségű öltönyt

¹ Olyan személy, aki valótlan tartalmú számlákat szerez be, esetenként maga állítja ki, és a számlaérték néhány százalékaért értékesíti azokat.

² Fiktív számlák kiállítására specializálódott gazdasági társaság.

adtak neki kölcsön és befizették vele a pénzt a bankban. A pénzintézet a befizetett összeget a számlában kibocsátóként feltüntetett vállalkozás bankszámlájára utalta, ahonnan a jogosult személy leemelte.

Természetesen ebben az esetben mindkét vállalkozás mögött ugyanazok a személyek álltak, a pénz „egyik zsebükből a másikba” vándorolt. Egyik cég sem végezte el a számlákban feltüntetett tevékenységet, az utalás csak annak a látszatát keltette, hogy a vevő megfizette a feltüntetett vételárát. Nyilvánvalóan viselniük kellett az utalás költségeit, de cserébe az elkövetési magatartással „biztonságot” teremtettek maguknak és az adófizetés elkerülése, csökkentése révén szerzett haszon a ráfordítást nagyságrendekkel meghaladta. Megjegyzendő, hogy a vállalkozásnak a fiktív ügyleteken kívül valós gazdasági tevékenysége is volt.

Az 1990-es évek közepén szaporodott el a fizetendő adó csökkentésének az a módszere, amikor a színlelt szerződésekkel és kapcsolódó bizonylatokkal olyan pénzügyi befektetések látszatát keltették, amelyek után általában az SZJA törvény által biztosított befektetési adókedvezményt vették igénybe.

E konstrukciók lényege az volt, hogy az adóalanyok az általuk ténylegesen befektetési célra (vagy annak látszata keltésére) befizetett összeget többszörösen meghaladó adókedvezményhez jutottak.

Tekintettel arra, hogy a befektetési szerződések színleltsége nehezen, vagy egyáltalán nem volt megállapítható sokak szerint ez a módszer a legális adóelkerülés, az ún. „kiskapu” kategóriájába tartozott.

Mások szerint azonban a befektetési konstrukciók lényege éppen az volt, hogy a pénzügyi befektetés színlelésével az adóhatóságot megtévezzék annak céljából, hogy az adóalany az öt egyébként meg nem illető adókedvezményt igénybe véve csökkenthesse adófizetési kötelezettségét, így megvalósítva az adóbevétel csökkentését, azaz az adócsalás törvényi tényállását.

De térjünk csak vissza egy kicsit a hajléktalan, vagyontalan személyek közreműködésére a gazdasági életben.

Josip Tot és Kaya Ibrahim óta gyakorlattá vált a vállalkozások fantomizálása, eladása fel nem lelhető románoknak, ukránoknak, esetleg hajléktalanoknak, akik 5-10 000Ft-ért hajlandóak cégtulajdonossá válni, noha többnyire azzal sincsenek tisztába, hogy mit is jelent pl. egy betéti társaság esetében a bel- és kültag fogalma. Ezek a vállalkozások

jelentős számmal fordulnak elő, ráadásul nagy mértékű tartozást halmoztak fel, amelyet vezetői nem tudnak, vagy nem kívánnak megtéríteni. A cégeknek vezetői, képviselői újsághirdetések áradataiból kiválasztva átruházzák olyan személyekre a gazdasági társaságot, akikkel szemben a tartozás behajthatatlanná válik.

Mivel büntetés nincs, vagy csak olyan kis mértékű, hogy ezért mindez olyan nyíltan folyik, újsághirdetések útján adják-veszik a kiürített cégeket. (Részletes és sok információt jelentenek e témában a gazdasági lapok, hirdetési újságok.) Ezen cégek előbb utóbb a felszámolás sorsára vagy a közhiteles nyilvántartásból való törlésre kerülnek.

Sok esetben hivatkoznak az adóssággal rendelkező cégek ügyvezetői arra, hogy a vállalkozásuknak igaz, hogy tartozása volt, de emellett kimagasló kapcsolatrendszere és ezért érthette meg az újdonsült vevőknek az adósság átvállalásával a cég átvétele.

De felmerül a kérdés, miért nem lehet a társasági szerződés módosításakor az adósság befizetéséről szóló elismerést igazolni, és mintegy vételárként kezelni. Természetesen a választ mindenki saját maga képes megadni.

Az elmúlt öt évben Magyarország éllovassá vált az Európai Unióban a felszámolásokat illetően: száz működő cégre idehaza 4 felszámolás jut.

2. táblázat: Cégszámok, 1993–2005*

Cégek száma	1993. 01. 01.	1999. 01. 01.	2005. 01. 01.
Működő	107 677	313 108	443 222
Felszámolás alatt álló	2 403	11 032	19 141
Végelszámolás alatt álló	1 912	9 078	11 030
Megszűnt, törölt	4 654	72 651	230 120
Összes alapított	116 646	405 869	703 513

*A kérdéses időpontban érvényes státusok szerint

Forrás: Felszámolók Országos Egyesülete

A fenti táblázat a kis- és középvállalkozások működésében megjelenő súlyos gazdasági nehézségeket mutatja meg. A tömeges cégelhalál az adott jogszabályi és támogatási feltételrendszerben vélhetően elkerülhetetlen. Ma ugyanis másfélmillió forinttal elkezdhető egy Korlátolt Fele-

lősségű Társaság működtetése, ám ez a pénz még az indulási költségekhez sem elegendő, s mikorra a Kft. minimális törzstőkéjéhez szükséges másik másfélmilliót le kellene tenni, már tönkre is mehet a cég.

Érdemes áttekinteni, más oldalról közelíteni a felszámolás jellemvonásait egy összefoglaló táblázat segítségével.

3. táblázat: Cégsorsok 2004-ben

Eljárás	Esetszám
Új felszámolás	7 804
befizetett felszámolás	6 154
ebből: egyszerűsített	3 940
Új csőd	36
Új végelszámolás	4 187

Forrás: Felszámolók Országos Egyesülete

A fenti táblázatban szereplő adatok kedvezőtlen képet jeleznek a felszámolási „hullám” tekintetében. Fontos lenne a feltételek módosítása, a felelősség kérdésének szabályozása, mert ezek a súlyos problémán csak akkor lehetne változtatni, ha a cégeket kiürítő és eltüntető vezetők teljes vagyonukkal felelnének az „eltűnt” pénzekért.

Megítélésem szerint, a szabályozással párhuzamosan szükséges lenne kialakítani egy, a jelenlegitől sokkal áttekinthetőbb, sokrétűbb ellenőrzési rendszert. Bírálni és kritizálni mindig is egyszerű volt, a problémákra megoldást találni viszont már nehezebb feladat. A hamarosan bekövetkező országgyűlési választásokat követően az új kormány amennyiben kiállna és létrehozná a többszöri ellenőrzéseken alapuló rendszert, akkor ezáltal egy stabilabb gazdasági rendszer alakulhatna ki. A kialakításához szükséges kezdetbeni rendkívüli ráfordítások bőven megtérülnének. A gondolatmenetem a következő:

- **Adóbevallás elektronikus úton történő beadása** (áfa és társasági adó, áfa analitika, valamint az analitikában szereplő ki- és bemenő számlák)

Ez lehetőséget adna arra, hogy számítógépes rendszereken keresztül a valótlan számlát kiállító vállalkozás összes számlája egészében megjelenítésre kerüljön. Természetesen ehhez infrastrukturális fejlődésre lenne szükség, hogy a vállalkozások rendelkezzenek

megfelelő számítástechnikai berendezésekkel, hogy a bevételeket és számlákat gépre vigyék (scannelt formában) és így nyújtsák be. Mindez új adminisztrációs munkahelyeket is teremthet. Ennek kialakításához esetlegesen adócsökkentés formájában támogatást lehetne nyújtani, és mivel a bevételek kézzel foghatóan rendelkezésre állnak nem fordulhatna elő az a helyzet, hogy a könyvelés eltűnik, hogy a valótlan tartalmú számlák beállítását tagadja az elkövető. A bűncselekmény egyértelművé válik. Megoldást jelent továbbá azokra az esetekre is, amikor a cég értékesítése során az adás-vételi szerződés aláírásakor a könyvelési anyagok átadásra kerülnek – „papíron” –, azonban a tulajdonos módosítás már nem kerül bejegyzésre a cégbírósági nyilvántartásba.

- **Az adóbevételek határidőben történő bevételének**

Amennyiben a vállalkozás 30 napos késést követően sem adja be a szükséges bevételeit, és felszólításra további 30 napon belül sem tesz eleget kötelezettségének azonnal kerüljön felszámolás alá, ne legyen lehetőség a felelősnek az eltűnésre. Ezáltal lehetőséget kellene teremteni a más országokban már a gyakorlatban megjelenő zár alá vételt.

- **A gazdasági társaságok, magánszemélyek ellenőrzésének azonnalisága, annak hozzáférhetősége**

Meg kellene teremteni a lehetőséget arra, hogy az ellenőrző szervek azonnal, a belső rendszereiken keresztül végezzék az ellenőrzéseket. Gondolok itt például az APEH belső rendszerére, országos földhivatali nyilvántartásra, a pénzügyekkel napi gyorsaságú információ csere stb. Gyakorlatilag, hogy tiszta vagyoni képet kaphassanak az ellenőrzendőkről.

- **Vagyongyarapodási adó**

Jelenleg, új adónem bevezetésével a fekete gazdaság elterjedésének a megfékezését, visszaszorítását érhetnénk el. Az adó befizetésének alapját a korábban említett ellenőrzési rendszerek nyújtják.

- **A bűncselekmények megtérülésének értéke, fedezi-e a nyomozás, ellenőrzés költségét**

Mérlegelni kellene, menedzsment szempontjából, érdemes-e a nyomozást lefolytatni nem kerül-e többre a nyomozás költsége, mint az okozott kár. Természetesen figyelembe kell venni az elkövető sze-

mélyét, mivel az esetleges médiaérték, elősegítheti a pszichológiai ráhatást a bűncselekmény visszaszorítására. Amennyiben a neves, prominens személyekkel kapcsolatban a közember tapasztalja, hogy a törvény ereje kihat, komolyabban veszi magára nézve is.

- **A nyilvántartásokba való bejegyzések valóságtartalmának a bejegyzés előtti ellenőrzése**

Bővíteni kellene például a cégbíróságok jogkörét, hogy a közhiteles nyilvántartásba történő bejegyzést megelőzően a bejegyzésben szereplő adatokat ellenőrizék, legalább helyzettanulmány keretében. Ezáltal a fantomizált cégek bejegyzését lehetne elkerülni, mivel a stróman személyek nagy része nem tudná a nevére venni az eladósodott vállalkozásokat anyagi ellenszolgáltatás fejében. Ugyanis nevezettek az általuk megadott címen jelentős esetben nem tartózkodnak, illetve az igazolványukban bejegyzett cím egy közintézményé, vagy már régen fiktív (pl. hajléktalan szálló, vagy akár 10-20 évvel ezelőtti tartózkodási helye).

- **A vállalkozások köztartozás mentesen való átruházása, értékesítése**

A vállalkozásokat kizárólagosan köztartozás mentesen lehessen értékesíteni, átruházni. Amennyiben a vállalkozásnak fennálló köztartozása van, akkor annak megváltásával, kifizetésével, lehessen csak vállalkozást átvenni, kvázi az legyen a vételár. Ez is elősegítheti a fantomizálás visszaszorítását.

- **Az adócsalás ellenőrzésére szakosodott szakember gárda létszámának bővítése**

Jelenleg az adócsalás bűncselekményének vizsgálatát végző emberek létszáma alacsony, így nem teszi lehetővé azt, hogy naprakészen, a bűncselekmény elkövetését követően azonnal végezzék munkájukat. Az adónyomozók létszámának bővítésével lehetőség nyílna arra, hogy a bűncselekményt elkövetőkön azonnal számon kérhető legyen cselekedetük. Az általuk végzett munka összetettsége miatt célszerűnek találom, a csoportmunkában történő vizsgálatokat.

- **A törvényi tényállás azonos megítélése**

Elengedhetetlen szempont a bűncselekmények megítélése során, hogy a bűncselekményeket felügyelő Ügyészségek, valamint azon

belül is az egyes ügyészek azonosan ítélik meg a történeti tényállásokat. Jelenleg problémát jelent, hogy ezek az állásfoglalások különbözőek, amelyek megnehezítik a vizsgálók munkáját. Esetleges célszerű ötletnek tartanám ezzel kapcsolatban, hogy az egyes vizsgálati munkát végző szervezetekben kihelyezésre kerüljenek a gazdasági ügyekben felügyelő ügyészek, így kialakulhatna a közös munka által egy elfogadott álláspont és felgyorsítottá válna a vizsgálati munka is.

Összegzés

A mai magyar gazdaság számára rendkívül fontos lenne az adóbevételek növelése, amelyek véleményem szerint csak akkor lehetséges, ha a szabályozó és az ellenőrző rendszer egészét átgondoltan, a fenti cél érdekében sikerül megváltoztatni.

A fentiekben felsoroltak elősegíthetnék, hogy a vállalkozásokról alkotott kép Magyarországon egy valósabb, hűbb képet nyújtson. Ekkora ország nem képes eltartani ennyi vállalkozást, mint ami jelenleg megtalálható. A kiskapukat keresők –mint ahogy arról már korábban részletesen szó esett – könnyedén megtalálhatják a számukra megfelelő kibújás lehetőségét.

Az adóbevallások, áfa-analitikák elektronikus módon való kezelése lehetővé tenné a számlagyárak struktúrájának azonnali feltérképezését, és vizsgálatát. Így akár a csoportokban dolgozó adónyomozók azonnal lépést tudnának tartani a csalni kívánókkal – vagyonuk zár alá vételével – és az adóbevételekre csökkentő hatású fiktív számlák felkutatásával adóbevételt növelhetnének. Amennyiben egy hasonló rendszer kialakulhatna, mint amit a felsorolásban részletesen kifejtettem, akkor ha a jelenlegi adóbevétel mértékét állandónak vesszük, több százalékkal is csökkenthetnénk a befizetendő adó mértékét, mert az ellenőrző szervek munkájának köszönhetően tisztulna a gazdaság és így is szert tenne az állam a korábbi bevételeire.

Irodalomjegyzék

Többször módosított 1949. évi XX. tv. az alkotmányról

Többször módosított 1991. évi IL tv. a csődfelszámolási eljárásról és a végelszámolásról.

- Többször módosított 1978. évi IV. tv. a büntető törvénykönyvről
A Btk. módosításáról szóló 1992. évi XIII. tv.
Az 1992. évi XIII. tv. miniszteri indokolása.
Többször módosított 1959. évi IV. tv. a polgári törvénykönyv
- Dr. Pusztai László: A bűnözés néhány új jelenségéről. In: *Ügyészségi értesítő* 1990/4.
- Dr. Fejes Péter: Gondolatok a hitelezők érdekeinek büntetőjogi védelméről. In: *Ügyészségi értesítő*: 1990/2.
- Dr. Fejes Péter: A hitelezéssel kapcsolatos jogi szabályozás történeti áttekintése. In: *Ügyészségi értesítő*: 1990/2.
- Török Gábor: Csak semmi pánik, mi jön a csőd után? In: *Bethlen Kiadó Budapest* 1989.
- Benedek Ferenc: Római magánjog. Dologi- kötelmi jog. In: *Institutiones juris* 2. változatlan kiadás 1995.
- Dr. Angyal Pál: A csalárd és vétkes bukás 145-185. oldalak
- Kálai István: A csődeljárás kezdetei Magyarországon a XVIII és a XIX században *Jogtudományi közlöny* 1992/8.
- Dr. Molnár Gábor: A csődbüntetés elkövetési magatartásai In: *Ügyészek Lapja*: 1/94.
- Dr. Békés Imre: *Magyar büntetőjog. Általános rész.* 1980.
- Dr. Tóth Mihály: *Gazdasági bűncselekmények az alakuló joggyakorlatban.* (ELTE Jogi Továbbképző Intézet 1996.)
- Btk. kommentár
- Dr. Szollár Pál: Csődbüntetés. In: *Magyar Jog* 1994/8.
- Dr. Biró Tibor – Dr. Pucsek József – Dr. Sztanó Imre: *A vállalkozások tevékenységének komplex elemzése*
- Becker, G. S.: „Crime and punishment: an economic approach”. *Journal of Political Economy* (1968)
- Klitgaard, R.: *Controlling Corruption.* (1988)
- Kozsik A. –Vörös A. : *Az adócsalást befolyásoló tényezők elméleti és empirikus vizsgálata* (1999)
- KSH : *Rejtett gazdaság Magyarországon* (1998)
- Semjén A.: *A gazdasági átmenet költségvetési problémái Magyarországon I-II.* (1996)
- Semjén A.–Tóth I. J.: *Vállalkozások fiskális környezete és annak hatásai* (1997)
- Sikk E.–Tóth I. J.: *A rejtett gazdaság néhány eleme a mai Magyarországon* (1998)